

Sundbyberg 2023-06-28

Diarienummer: Ju2022/03315

Vår referens: Monica Klasén McGrath
monica.klasen.mcgrath@funktionsratt.se

Mottagare:
Justitiedepartementet

En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 52 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64. Utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹, Funktionsrättskonventionen och vår kunskap om den utsatta situationen för personer med funktionsnedsättning som är skyddsbehövande och som flyr från krig ger vi följande synpunkter.

Funktionsrätt Sveriges avstyrker samtliga förslag i betänkandet.

Vår bedömning är att både utredningsförfarandet och förslaget är konventionsstridigt, enligt FN:s Funktionsrättskonvention. Sverige ratificerade konventionen i december 2008 och den trädde i kraft i

1

<https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionshinder-a4-webboptimerad.pdf>

början av år 2009. Det innebär att Sverige har åtagit sig att förverkliga konventionen och dess bestämmelser i sin helhet.

Betänkandet saknar en grundlig och ambitiös konsekvensanalys av hur förslagen förhåller sig till konventionen och funktionsrättsrörelsen har inte aktivt involverats vilket innebär att processen strider mot **artikel 4**.

Förslaget om att asylsökande i Sverige som regel ska bo på asylboende och att möjligheten att välja eget boende så kallad EBO inte ska erbjudas strider mot konventionens **artikel 19 a om att bo där man vill, hur man vill och med vem man vill**. Med detta följer att institutioner eller institutionsliknande boendeformer ska avvecklas. Enligt definitionen i allmänna kommentaren nr 5 till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning utmärks en institution bland annat av:

- Brist på kontroll över beslut i vardagen.
 - Brist på möjlighet att välja vem man vill leva med.
 - Oflexibla rutiner som inte tar hänsyn till personlig vilja eller personliga preferenser.
 - Paternalistiska synsätt i tillhandahållandet av tjänster.
- Samtliga dessa punkter utmärker den form av asylboende som beskrivs i betänkande.

Förslagen om en inskränkning och villkorad rätt till arbete strider mot konventionens **artikel 27** och förslaget om villkorad dagersättning och särskilt stöd strider mot **artikel 28** om rätten till social trygghet och tillfredsställande levnadsvillkor.

Vår bedömning är att asylsökande med funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom, äldre samt barn kommer att drabbas negativt av förslagen.

Vår tolkning är att det övergripande syftet att skapa ordning och reda i asylsystemet sker till det orimligt högra priset att avgränsa och inskränka friheten hos asylsökande.

Vi vill också poängtera att asylsökande inte är en homogen grupp, de representerar olika livssituationer och erfarenheter, olika åldrar, könsidentiteter, språk, religioner och kulturer liksom olika funktionsförmågor och behöver därmed helt olika förutsättningar för att må bra och ha goda förutsättningar för sin integration i det svenska samhället.

Vi delar vidare **Diskrimineringsombudsmannens bedömning** att det finns risk för diskriminerande effekter för vissa grupper av

asylsökande genom att dessa särskilt kommer att missgynnas vid tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna. De mycket begränsade undantagsmöjligheterna från de krav och villkor som föreslås väcker också allvarliga frågor om asylsökande personers lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis funktionsnedsättning under handläggningstiden av deras ansökan. Detta kan komma att försämra dessa individers levnadsförhållanden i olika avseenden. Avsaknad av dagersättning samt rätten till arbetstillstånd riskerar att leda till ökad ekonomisk utsatthet för individen. Vi vet att personer med funktionsnedsättning redan från början riskerar att utestängas från arbetsmarknaden och därmed riskerar ekonomisk utsatthet.

Vi delar Barnombudsmannens bedömning när det gäller barnets rätt enligt Barnkonventionen. Barn med funktionsnedsättning har rätt till anpassat boende. Det är extra viktigt att denna målgrupp har tillgång och närhet till samhällsservice, såsom sjukvård med mera. Det är också viktigt att det finns möjligheter att framföra klagomål när det finns uppenbara brister på ett boende.

Vi delar Myndigheten för delaktighets, MFD:s generella bedömning av förslagen i betänkandet.

Vi delar slutligen ILI:s bedömning gällande att det saknas en tillräcklig konsekvensbeskrivning utifrån Sveriges **olika** åtaganden gällande mänskliga rättigheter utifrån exempelvis Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR).

Nedan kommenterar vi kort de förslag som vi bedömer särskilt kommer att påverka personer med funktionsnedsättning.

Alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende. Utredningen föreslår att Migrationsverket ska tilldela alla asylsökande en plats på asylboende. Förslaget innebär bland annat att Migrationsverket ska förmedla budskapet att asylsökande i Sverige bor på asylboende och att möjligheten att välja eget boende sk EBO inte ska erbjudas.

Funktionsrätt Sverige menar att förslaget att begränsa möjligheten att välja EBO genom att villkora olika förmåner, som möjlighet att arbeta, dagersättning samt särskilt bidrag med boende på anvisat asylboende, inskränker asylsökandes personliga integritet och självbestämmande. Asylsökandes upplevda rörelsefrihet och självbestämmande kommer att påverkas på flera kännbara sätt. För

personer med funktionsnedsättning som är beroende av ett tillgängligt boende med närhet till service, stöd och vård är det särskilt problematiskt att beslutet om placering av asylboende inte kan överklagas.

Vi är också tveksamma till om Migrationsverket kommer att kunna erbjuda asylboenden som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning eftersom det ofta saknas i tillfälliga boenden. Vi saknar också en definition av vad tillgänglighet innebär i det här sammanhanget.

Vi vet att många av Migrationsverkets asylboenden är otillgängliga, exempelvis bestod 6000 boenden av en sängplats i en gymnastiksal eller skola 2015.² Sedan Rysslands invasion av Ukraina har vi sett flera exempel på hur flyktingar med funktionsnedsättning placerats i boende, som är otillgängliga och ibland långt från service, vård och andra stödfunktioner som servicekontor. Utan rätt till färdtjänst eller avsaknad av medel för att bekosta biljett med kollektiva färdmedel kan en sådan situation bli ytterligt problematisk och motverka snarare än stimulera till integration. I många fall är lösningen att man ordnar ett privat boende. Med de regler som föreslås är en sådan lösning inte möjlig. Man låser alltså in personer i en oförutsägbar situation de inte kan påverka.

Boende på asylboende ska utgöra villkor för dag ersättning och särskilt bidrag

Utredningen föreslår även att boende på asylboende ska vara ett villkor för dag ersättning och särskilt bidrag. Utredningen föreslår dock att det ska finnas vissa begränsade undantag från villkoret om boende på asylboende, men tillämpningen av undantag från villkor föreslås dock vara restriktiv.

Att boende i anvisat asylboende ska utgöra grund för dag ersättning och särskilt bidrag är en direkt försämring på gruppnivå, som dessutom särskilt missgynnar personer som på grund av funktionsnedsättning eller andra faktorer föredrar att bo i annat boende.

Boende på asylboende som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Utredningen föreslår också att boende på asylboende ska vara ett av

² Riksrevisionen, 2016, Asylboenden – Migrationsverkets arbete med att ordna boende åt asylsökande, RiR 2016:10.

villkoren för att asylsökande ska omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få arbeta i Sverige.

Personer med funktionsnedsättning är ofta beroende av stödinsatser för att kunna söka och få ett arbete. Det kan handla om att få stöd i att hitta rätt arbetsgivare, skapa kontakt, ansöka om hjälpmedel eller andra anpassningar. Allt detta kommer att försvåras om personen inte själv får välja vad hen ska bo. Vi vet av erfarenhet att nätverk ofta är den viktigaste ingången för att få ett arbete och det kommer inte att vara möjligt att skapa på ett isolerat asylboende.

Det anges vidare att personer som har uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet ska undantas från denna regel, vilket är ett avsteg från likabehandling och därmed ett brott mot diskrimineringslagstiftningen. Om riksdagen ämnar driva igenom detta förslag måste hänsyn tas till detta. Antingen är asylboende ett villkor för arbetstillstånd för samtliga asylsökande, eller inte för någon.

Kontroll av asylsökande på asylboende

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska få en lagreglerad rätt att bereda sig tillträde till boendetrymmen på asylboenden när det behövs för att fullgöra myndighetens uppdrag. Migrationsverket ska också få rätt att undersöka förvaringsutrymmen som en boende disponerar när det är nödvändigt för att ta ställning till om denne bor på boendet. Den lagreglerade rätten att bereda sig tillträde till boendetrymmen och undersöka förvaringsutrymmen ska även gälla kommuner som ordnar boende för personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Kommunerna får dessutom en skyldighet att lämna uppgifter till Migrationsverket när boendeförhållandena ändras eller när det framkommer andra uppgifter som påverkar rätten till dagersättning.

Att myndigheter och kommuner ska ha en lagreglerad rätt att få tillträde till människors hem för kontrollerande verksamhet är en tydlig kränkning av den personliga integriteten. Därmed står detta förslag i strid med artikel 22 om respekt för privatlivet i FN:s Funktionsrättskonvention.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande